

ENDOKRİN HEMŞİRELİĞİ

Editör

Prof. Dr. ELİF ÜNSAL AVDAL

Hipokrat
Yayınclık

© 2021 ENDOKRİN HEMŞİRELİĞİ

ISBN: 978-605-7874-84-9

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz.

Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editör

Prof. Dr. ELİF ÜNSAL AVDAL

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.
1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Tüm meslektaşlarımıza faydalı olması dileğiyle...

Önsöz

Değerli Bilim İnsanları ve Kıymetli Öğrenciler,

Endokrin Hastalıkları hemşireliği uzmanlığının anlam ve önemi son yıllarda giderek artmaktadır. İster İç Hastalıkları hemşireliği uzmanı olsun, ister de mesleğin ilk basamaklarını, heyecanla çıkmaya çalışan hemşirelik öğrencilerimiz olsun, bu mesleği kitaplar olmadan yapamaz. İşte bu kitap “**Endokrin Hemşireliği Kitabı**”, hem öğrencilerin hem de hemşirelerin bilgi gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla hazırlandı. Bu kitap ile hedefimiz değişen ve gelişen endokrin hastalıkları ve bakım bilgilerini, uzman akademisyenlerin aktarımı ile siz değerli bilim insanlarına ve kıymetli öğrencilerimize sunmaktır.

Eğitim hayatım boyunca endokrin ve diyabet alanında çalıştım. En büyük isteğim endokrin alanda bir bilimsel kitabı, meslektaşlarıma ve öğrencilerime kazandırmaktı. Henüz ülkemizde ve tüm dünyada pandemi devam ediyorken, bu çok değerli bilgi kaynağının oluşturulmasında emeği olan tüm hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Yoğun ilgi, heyecan ve emek vererek tamamladığım bu kitabı; üzerimde emeği olan aileme, beni her zaman destekleyen eşime ve kızlarıma ithaf ediyorum.

Saygı ve Sevgilerimle

Prof. Dr. Elif ÜNSAL AVDAL

Katkıda Bulunanlar

vii

EDITÖR

Elif ÜNSAL AVDAL, Prof. Dr.

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Diyabet Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı

YAZARLAR

Arzu AKBABA, Arş. Gör.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir

Aydoğan AYDOĞDU, Prof. Dr.

Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Medicana Hospital, Ankara

Ayfer KARADAKOVAN, Prof. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Aynur TÜREYEN, Prof. Dr.

Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Berna Nilgün ÖZGÜR SOY URAN, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Beste ÖZGÜVEN ÖZTORNACI, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Bilge BAL ÖZKAPTAN, Dr. Öğr. Üyesi

Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Burcu AKPINAR SÖYLEMEZ, Doç. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Derya ÇINAR, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Derya TÜLÜCE, Dr. Öğr. Üyesi

Harran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Şanlıurfa

Dilek AYAKDAŞ DAĞLI, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.

Dilek BÜYÜKKAYA BESEN, Doç. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Ekin Dila TOPALOĞLU ÖREN, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD.

Elif ÜNSAL AVDAL, Prof. Dr.

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Emine KARAMAN, Dr. Öğr. Üyesi

Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Emine TARLABLEN KARAYTUĞ, Arş. Gör. MSc.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Emine KIR BİÇER, Dr. Öğr. Üyesi

Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hatay

Esra ŞAHİNER, Arş. Gör.

Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD., Antalya

Fikriye ERSEL, Öğr. Gör.

Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir

Fisun ŞENUZUN AYKAR, Prof. Dr.

İzmir Tınaztepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Funda SOFULU, Arş. Gör.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Gökşen POLAT, Arş. Gör.

İzmir Tınaztepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Gülbin KONAKÇI, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Demokrasi Üniversitesi SBF Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Hamdiye ARDA SÜRÜCÜ, Doç. Dr.

Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksek Okulu, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Diyarbakır

Hatice MERT, Prof. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir

Hicran Bektaş, Prof. Dr.

Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Antalya

İbrahim Caner DİKİCİ, Öğr. Gör.

Harran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Şanlıurfa

İlkay BOZ, Doç. Dr.

Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD., Antalya

İmatullah AKYAR, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Ankara

İsmail TOYGAR, Arş. Gör. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Kadriye SAYIN KASAR, Dr. Öğr. Üyesi

Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Medet KORKMAZ, Doç. Dr.

İnönü Üniversitesi, Hemşirelik İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Malatya

Merlinda ALUŞ TOKAT, Doç. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakóltesi, İnciraltı YerleŐkesi, İzmir

Merve DERVIŐOĐLU, Arş. Gör.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Merve YÜKSEL, Arş. Gör.

Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakóltesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Antalya

Nazan KILIÇ AKÇA, Doç. Dr.

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi
Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Nazmiye ÇIRAY, Dr. Öğr. Üyesi

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Nermin OLGUN, Prof. Dr.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Hemşirelik Bölümü, Gaziantep

Neslihan KOYUNCU, Diyabet Hem.

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü

Nuran Nur AYPAR AKBAĞ, Arş. Gör.

KaramanoĐlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Yunus Emre YerleŐkesi, Karaman

Özlem CANBOLAT, Dr. Öğr. Üyesi

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakóltesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Konya

Özlem OVAYOLU, Prof. Dr.

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Öznur USTA YEŞİLBALKAN, Prof. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi İç Hastalıkları Hemşireliği, İzmir

Pınar ZORBA BAHÇELİ, Dr. Öğr. Üyesi

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Hemşirelik Bölümü
İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Rahşan ÇEVİK AKYIL, Prof. Dr.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakóltesi,, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Sadık HANÇERLİOĞLU, Arş. Gör. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

Sakine BOYRAZ, Prof. Dr.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Seher GÖNEN ŞENTÜRK, Dr. Öğr. Üyesi

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Selda ARSLAN, Dr. Öğr. Üyesi

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Konya

Selda ÇELİK, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, İstanbul

Selden GÜL, Hemşire

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü

Serap ÖZER, Doç. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir

Serap PARLAR KILIÇ, Prof. Dr.

İnönü Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Battalgazi, Malatya

Serdar ZENGİN, Uzm. Hemşire

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi,, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Sevgisun KAPUCU, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Ankara

Sıdıka ERSOY, Dr. Öğr. Üyesi

Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Sibel KARACA SİVRİKAYA, Doç. Dr.

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Tuğba MENEKLİ, Dr. Öğr. Üyesi

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Yasemin YILDIRIM, Prof. Dr.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir

KISIM I

ENDOKRİN ORGAN ve SİSTEMLERE GÖRE BAŞLICA ENDOKRİNOLOJİK HASTALIKLAR ve HEMŞİRELİK YÖNETİMİ

HİPOFİZ BEZİ HASTALIKLARI

Bölüm 1

Prolaktinoma

DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLGE BAL ÖZKAPTAN

Giriş.....	1
Tanım	2
Epidemiyoloji	2
Etyoloji.....	3
Fizyopatoloji.....	5
Tanı	6
Tedavi.....	8
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	14

Bölüm 2

Diabetes İnsipitius

DR. ÖĞR. ÜYESİ SELDA ARSLAN

Giriş.....	19
Diabetes İnsipitius	19
Fizyopatoloji.....	21
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	24
Sistem ile İlgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	25

Bölüm 3**Hipopituitarizm**

DOÇ.DR. NAZAN KILIÇ AKÇA • DR.ÖĞR.ÜYESİ PINAR ZORBA BAHÇELİ

Giriş.....	27
Tanım	30
Epidemiyoloji	30
Etyoloji.....	30
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	34

Bölüm 4**Akromegali**

DOÇ. DR. MEDET KORKMAZ

Giriş.....	37
Epidemiyoloji	38
Tanı	38
Akromegalinin Komplikasyonları	42
Patofizyoloji	43
Değerlendirme ve Tedavi.....	43
Hemşirelik Bakımı.....	44
Hemşirelik Tanıları	44
Hasta Takibi ve Uyum.....	44

TİROİT BEZİ HASTALIKLARI**Bölüm 5****Guatr**

PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Giriş.....	49
Guatr Tanımı ve Tanı Kriterleri	49
Epidemiyolojisi.....	50
Etiyoloji.....	51
Fizyopatolojisi	52
Tedavi.....	52
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	52
Hemşirelik Bakımı.....	53
Guatr ile ilgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	54

Bölüm 6**Hipertiroidi**

DR. ÖĞR. ÜYESİ BERNA NİLGÜN ÖZGÜR SOY URAN

Giriş.....	55
Subklinik Hipertiroidi.....	57
Hipertiroidizm & Tirotoksikoz.....	58
Hipertiroidizm'de Acil Durum: Troid Fırtınası (Tiroid Krizi).....	62
Graves Hastalığı.....	65
Diğer Tirotoksikoz Tabloları.....	69
Hipertiroidizm Durumlarında Hemşirelik.....	70

Bölüm 7**Hipotiroidi**

PROF. DR. SERAP PARLAR KILIÇ

Giriş.....	77
Normal Tiroid Fonksiyonu.....	77
Tanım.....	79
Epidemiyoloji.....	79
Etyoloji ve Risk Faktörleri.....	79
Sınıflandırma.....	81
Özel Hipotiroidi Tipleri.....	83
Patofizyoloji.....	85
Belirti ve Bulgular.....	85
Tanı.....	85
Tedavi.....	89
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	90
Hemşirelik Bakımı.....	90

Bölüm 8**Tiroiditler**

DOÇ. DR. SERAP ÖZER • ÖĞR. GÖR. FIKRİYE ERSEL

Giriş.....	95
Sistem Tanılaması.....	96
Akut Tiroidit.....	97
Subakut Granüloamatöz Tiroidit-De Quervain Tiroiditi.....	99
Sessiz (Ağrısız) veya Postpartum Tiroidit (PPT).....	100
Kronik Otoimmün Tiroidit (Hashimoto Tiroiditi).....	102
Riedel Tiroiditi.....	104
Diğer Tiroiditler.....	105
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	106

Hemşirelik Bakımı.....	106
Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	109

Bölüm 9

Hashimoto Hastalığı

ARŞ. GÖR. DR. SADIK HANÇERLİOĞLU • PROF. DR. FİSUN ŞENUZUN AYKAR

Giriş.....	115
Epidemiyoloji	115
Etiyoloji.....	116
Fizyopatoloji.....	117
Tedavi.....	121

Bölüm 10

Tiroid Kanseri

PROF. DR. ÖZLEM OVAYOLU

Giriş.....	127
Tanım	127
Tiroid Kanseri Çeşitleri	127
Tiroid Kanserlerinin Epidemiyolojisi	130
Tiroid Kanserlerinin Etiyolojisi	131
Tiroid Kanserlerinin Fizyopatolojisi	131
Tiroid Kanserlerinde Genel Belirti-Bulgular	132
Tiroid Kanseri Hastalarında Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları	133
Tiroid Kanseri Hemşirelik Bakımı	134
Tiroid Kanseri ile ilgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları.....	138

PARATİROİD BEZİ HASTALIKLARI

Bölüm 11

Hiperparatiroidi

DR. ÖĞR. ÜYESİ SİDDİKA ERSOY

Giriş.....	141
Tanım	141
Epidemiyoloji	142
Etyoloji.....	143
Tedavi.....	144
Hemşirelik Bakımı.....	145
Hemşirelik Tanıları	146

Bölüm 12**Hipoparatiroidi**

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ TUĞBA MENEKLİ

Giriş.....	147
Sistem Tanılaması.....	147
Tanım	148
Epidemiyoloji	148
Etyoloji.....	149
Fizyopatoloji.....	150
Sık kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	154

ADRENAL VEYA SÜRRENAL HASTALIKLARI**Bölüm 13****Cushing Sendromu**

PROF. DR. AYNUR TÜREYEN • DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE KARAMAN

Giriş.....	157
Sürrenal Endokrin Fizyolojisi	158
Sistem Tanılaması.....	160
Tanım	162
Etiyoloji.....	162
Epidemiyoloji	164
Fizyopatoloji.....	165
Belirti ve Bulgular	165
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	171
Hemşirelik Bakımı.....	171
Ekzojen Cushing Sendromundan Korunma.....	176
Cushing Sendromunda Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	179

Bölüm 14**Addison Hastalığı**

PROF. DR. ÖZNUR USTA YEŞİLBALKAN

Giriş.....	181
Tanım	181
Epidemiyoloji	182
Etiyoloji.....	182
Patofizyoloji	184
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	189

Bölüm 15**Hiperaldostrenizm**

PROF. DR. RAHŞAN ÇEVİK AKYIL • UZM. HEMŞİRE SERDAR ZENGİN

Giriş.....	193
Sistem Tanılaması.....	194
Hiperaldosteronizm.....	197
Hiperaldosteronizmde Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları ve Kollobratif Problemler.....	202

Bölüm 16**Feokromositoma**

DR. ÖĞR. ÜYESİ BESTE ÖZGÜVEN ÖZTORNACI

Giriş.....	211
Feokromasitoma Nedir?.....	211
Feokromasitoma Epidemiyolojisi.....	212
Feokromasitoma Etyolojisi.....	212
Feokromasitoma Fizyopatolojisi.....	213
Feokromasitoma Tanı Yöntemleri.....	213
Feokromasitoma Belirti ve Bulguları.....	214
Feokromasitoma Tedavisi.....	215
Feokromasitomada Hemşirelik Bakımı.....	216
Feokromasitomada Sık Kullanılabilecek Hemşirelik Tanıları.....	217

OVER ve HASTALIKLARI**Bölüm 17****Polikistik Over Sendromu**

DR. ÖĞR. ÜYESİ EKİN DİLA TOPALOĞLU ÖREN

Giriş.....	219
Polikistik Over Sendrom Tanımı ve Prevalansı.....	219
Polikistik Over Sendrom Etyolojisi.....	220
Polikistik Over Sendrom Fizyopatolojisi.....	222
Polikistik Over Sendrom Tanı ve Tedavisi.....	222
Polikistik Over Sendromunda Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	224
Polikistik Over Sendromunda Hemşirelik Bakımı.....	225
Polikistik Over Sendromu İle İlgili Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları.....	226

Bölüm 18**Hirşütizm**

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ GÜLBİN KONAĞI

Giriş.....	229
Tanım	230
Epidemiyoloji	230
Fizyopatoloji.....	231
Tanı	232
Tedavi.....	235
Hirşütizmde Hemşirelik Bakımı ve Hemşirelik Tanıları.....	238

TESTİS ve HORMONLARI**Bölüm 19****Hipogonadizm**

ARŞ. GÖR. MSc. EMİNE TARLABELEN KARAYTUĞ • PROF. DR. SAKİNE BOYRAZ

Giriş.....	241
Sistem Tanılaması.....	241
Hipogonadizm.....	244
Hipogonadizmde Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları ve Kollobratif Problemler	254
Hemşirelik Bakımı.....	256

Bölüm 20**Jinekomasti**

DR. ÖĞR. ÜYESİ DERYA TULUCE • ÖĞR. GÖR. İBRAHİM CANER DİKİCİ

Tanımları	259
Epidemiyolojisi.....	259
Etiyolojisi	260
Fizyopatolojisi	261
Tanı	263
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	269
Jinekomasti ile ilgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	271

METABOLİK KEMİK HASTALIKLARI**Bölüm 21****Osteoporoz**

ARŞ. GÖR. DR. İSMAİL TOYGAR • ARŞ. GÖR. FUNDA SOFULU

Giriş.....	275
Epidemiyoloji	275

Etiyoloji.....	276
Patafizioloji	278
Belirti/Bulgular ve Klinik Değerlendirme	279
Tanı	279
Tedavi.....	281

Bölüm 22

Paget Hastalığı

PROF. DR. HATİCE MERT • ARAŞ. GÖR. ARZU AKBABA

Giriş.....	287
Sistem Tanılaması.....	287
Tanım	288
Epidemiyoloji	288
Etiyoloji.....	288
Fizyopatoloji.....	289
Tanı	290
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	293
Hemşirelik Bakımı.....	293
Sistem ile İlgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	294

YAŞLILIK ve ENDOKRİNOLOJİ

Bölüm 23

Yaşlılıkta Hipotalamus ve Hipofiz Aksı

DOÇ. DR. BURCU AKPINAR SÖYLEMEZ

Giriş.....	297
Yaşlanma ve TSH	299
Yaşlanma ve ACTH	300
Yaşlanma ve Gonadotropik Hormon ve Testesteron.....	302
Yaşlanma ve Büyüme Hormonu.....	302
Yaşlanma ve ADH.....	302
Yaşlanma ve Hipopituitarizm	305

Bölüm 24

Yaşlılık ve Tiroit

DR. ÖĞR. ÜYESİ NAZMIYE ÇIRAY • PROF. DR. AYFER KARADAKOVAN

Giriş.....	309
Sistem Tanılaması.....	310
Hipertiroidi–Tirotoksikoz	310
Hipotiroidi	315

Bölüm 25**Yaşlılık ve Diyabet**

ARŞ. GÖR. FUNDA SOFULU • PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Giriş.....	323
Yaşlı Bireylerde Diyabet Epidemiyolojisi.....	323
Yaşlı Bireylerde Diyabet Belirti ve Bulguları.....	324
Yaşlılarda Diyabet Taraması.....	325
Yaşlı Bireylerde Diyabet Yönetimi.....	326
Yaşlı Diyabetli Bireylerde Hemşirelik Yönetimi.....	328

KISIM II**ENDOKRİNOLOJİNİN İLGİLENDİĞİ METABOLİK ve
DİĞER HASTALIKLAR ve HEMŞİRELİK YÖNETİMİ****METABOLİK ve DİĞER HASTALIKLAR****Bölüm 26****Diabetes Mellitus Tanı ve Sınıflandırılması**

PROF. DR. NERMİN OLGUN

Tanım	335
Epidemiyoloji	335
Tanı Kriterleri	336
Gestasyonel Diyabet Tanısı.....	340
Diyabetin Etiyolojik Sınıflandırılması.....	340
Etiyoloji.....	341
Fizyopatoloji.....	342
İnsülin Direncinin Bazı Nedenleri.....	346
Diyabetin Klinik Dönemleri	348

Bölüm 27**Diabetes Mellitusun Komplikasyonları**

PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Giriş.....	353
Diabetes Mellitus Komplikasyonlarının Tanımları ve Tanı Kriterleri.....	353
Epidemiyolojisi.....	354
Etiyoloji.....	355
Fizyopatolojisi	356
Tedavi	357
Hemşirelik Bakımı.....	360
Diabetes Mellitusun Komplikasyonlarına Yönelik Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları ..	360

Bölüm 28**Metabolik Sendrom**

DOÇ. DR. SELDA ÇELİK • DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE KIR BIÇER

Giriş.....	361
Metabolik Sendrom Tanımı ve Tanı Kriterleri.....	362
Epidemiyoloji.....	363
Etiyoloji.....	365
Fizyopatolojisi.....	366
Tedavi.....	369
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	371
Hemşirelik Bakımı.....	371
Metabolik Sendromla İle İlgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları.....	372

Bölüm 29**İnsülin Direnç Sendromu**

PROF. DR. AYDOĞAN AYDOĞDU

Giriş.....	375
Etiyoloji.....	376
Epidemiyoloji.....	377
Patofizyoloji.....	377
Hikaye ve Fizik Muayene.....	378
Evalüasyon.....	378
Tedavi.....	379
Prognoz.....	381

Bölüm 30**Obezite**

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ÖZLEM CANBOLAT • PROF. DR. SEVGİSUN KAPUCU

Giriş.....	383
Obezitenin Tanımı.....	383
Obezitenin Epidemiyolojisi.....	384
Obezitenin Etiyolojisi.....	385
Obezitede Fizyopatoloji.....	386
Obezitenin Değerlendirilmesi.....	388
Obezitede Tedavi.....	390
Obezitede Hemşirelik Bakımı.....	393
Obezitede Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	394
Obezite ile İlgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları.....	394

Bölüm 31**Gebelik Diyabeti**

DOÇ. DR. MERLİNDA ALUŞ TOKAT • ARAŞ. GÖR. NURAN NUR AYPAR AKBAĞ

Giriş.....	397
Gestasyonel Diabetes Mellitus Tanımı ve Epidemiyolojisi	397
Gestasyonel Diabetes Mellitus ve Etiyolojisi.....	398
Gestasyonel Diabetes Mellitus ve Patofizyolojisi	398
Gestasyonel Diabetes Mellitus'u Tarama ve Tanılama	400
Gestasyonel Diabetes Mellitus'un Maternal, Fetal, Neonatal ve Erişkin Etkileri	401
Gestasyonel Diabetes Mellitus'da Tedavi	407
Gestasyonel Diyabette Hemşirelik Bakımı.....	413
Gestasyonel Diabetes Mellitus'da Sık Kullanılan Hemşirelik Tanı ve Girişimleri.....	421

Bölüm 32**Gebelikte Tiroid Hastalıkları**

DOÇ. DR. İLKAY BOZ • ARAŞ. GÖR. ESRA ŞAHİNER

Giriş.....	427
Tiroid Bezi Sistem Tanılaması.....	427
Tiroid Hormon Yapısı ve Taşınması	429
Tiroid Hormonlarının Taşınması	430
İyot Metabolizması.....	430
Gebelik ve Tiroid	431
Gebelikte Hipotiroidizm	433
Gebelikte Tirotoksikoz.....	436
Gebelikte Otoimmün Tiroid Hastalıkları.....	439
Gebelikte Guatr Hastalığı.....	442
Gebelikte Tiroid Nodülleri ve Tiroid Kanseri.....	444
Gebelikte Tiroid Fonksiyonlarının Taranması	446
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	446
Hemşirelik Bakımı.....	448
Sistem ile İlgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	450

Bölüm 33**D Vitamini Hastalıkları**

PROF. DR. HİCRAN BEKTAŞ • ARAŞ. GÖR. MERVE YÜKSEL

Giriş.....	455
D Vitamini	455
Sistem Tanılaması.....	459
Osteoporoz	460

Osteomalazi.....	466
Raşitizm	469
D Vitamini Eksikliğinin İskelet Sistemi Dışı Etkileri	473
Sistem ile ilgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	477

Bölüm 34

Nöroendokrin Tümörler

PROF. DR. YASEMİN YILDIRIM • DR. ÖĞR. ÜYESİ KADRİYE SAYIN KASAR

Giriş.....	483
Tanım	484
Epidemiyoloji	485
Etyoloji.....	485
Fizyopatoloji.....	486
Tanı	488
Tedavi.....	489
Sık Kullanılan Hemşirelik Tanıları.....	493
Sistem ile ilgili Sık Kullanılan Ölçek ve Değerlendirme Formları	504
Sonuç.....	504

KISIM III

ENDOKRİN SİSTEM HASTALIKLARINDA PSİKIYATRİK YAKLAŞIMLAR

Bölüm 35

Endokrin Sistem Hastalıklarında Psikiyatrik Yaklaşımlar

DR. ÖĞR. ÜYESİ DİLEK AYAKDAŞ DAĞLI

İçerikler

Endokrin Sistem Hastalıklarında Görülen Psikososyal Problemler	509
Endokrin Sistem Hastalıklarına Bağlı Gelişen Psikiyatrik Problemlere Yönelik Hemşirelik Tanıları	511
Endokrin Sistem Hastalıklarına Yönelik Psikososyal Hemşirelik Yaklaşımı	511

KISIM IV

ENDOKRİN HASTALIKLARDA KULLANILAN TARAMA ve TANI TESTLERİ

Bölüm 36

Endokrin Sistem Hastalıklarında Fiziksel Muayene

DOÇ. DR. HAMDİYE ARDA SÜRÜCÜ

Giriş.....	519
Troid Bezi.....	524
Paratiroid Bezler	528
Pankreas	529
Hipofiz Bezi.....	530
Adrenal Bezler	534
Gonadlar	537

Bölüm 37

Endokrin Sistem Hastalıklarında Laboratuvar Bulguları

DR. ÖĞR. ÜYESİ DERYA ÇINAR • DOÇ. DR. SİBEL KARACA SİVRİKAYA

Giriş.....	541
Hipofiz Hastalıkları Laboratuvar Bulguları	542
Tiroid ve Paratiroid Hastalıkları Laboratuvar Bulguları.....	542
Pankreas Hastalıklarında Laboratuvar Bulguları.....	546
Adrenal ve Gonadal Hastalıkları Laboratuvar Bulguları.....	546

Bölüm 38

Endokrin Sistem Hastalıklarında Tanı Testleri

DİYABET HEM. NESLİHAN KOYUNCU • PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Hipotalamus-Hipofiz Aksı Değerlendirme Testleri.....	553
Primer Hiperaldosteronozim (PH).....	567
Tiroid Hastalıklarına Yönelik Testler	569
Diabetes İnsipidus	570
Glisemik Bozukluklarda Tarama Testleri	571
Açlık Hipoglisemilerinde Dinamik Testler	573
Endokrin Dinamik Testlerde Hemşirelik Yönetimi	575

Bölüm 39**Endokrin Sistem Hastalıklarında Genetik Risk ve Genetik Danışmanlık**

DR. ÖĞR. ÜYESİ SEHER GÖNEN ŞENTÜRK

577

KISIM V**ENDOKRİN SİSTEM HASTALIKLARINDA KULLANILAN GÜNCEL KLAVUZLAR ve HEMŞİRELİK YÖNETİMİ****Bölüm 40****Endokrin Sistem Hastalıklarında Kullanılan Güncel Klavuzlar ve Hemşirelik Yönetimi**

ARAŞ. GÖR. GÖKŞEN POLAT • PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Giriş	585
Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği (TEMĐ) Diabetes Mellitus ve Komplikasyonlarının Tanı, Tedavi ve izlem kılavuzu-2020	585
Amerikan Diyabet Derneği Diyabette Tıbbi Bakım Standartları-2020	587
Yaşlı Yetişkinlerde Diyabet Tedavisi: Endokrin Derneği Klinik Uygulama Kılavuzu-2019	588
Hipofiz Hastalıkları Tanı, Tedavi ve İzlem Kılavuzu-2019	588
Avrupa Tiroid Derneği Endojen Subklinik Hipertiroidizm Tanı ve Tedavi Kılavuzu- 2015	589
Troid Hastalıkları Tanı ve Tedavi Kılavuzu-2019	589
Adrenal ve Gonadal Hastalıklar Kılavuzu-2019	590
Avrupa Endokrinoloji Derneği Klinik Kılavuz: Yetişkinlerde Kronik Hipoparatiroidizm Tedavisi – 2020	590
Yetişkin Endokrin Hemşireliği için Endokrinoloji Uzman Birliği-2015	591

KISIM VI**ENDOKRİN HEMŞİRELİĞİNDE EĞİTİM****Bölüm 41****Endokrin Hemşireliği'nin Tanımı Görev Yetki ve Sorumlulukları (Dünya ve Türkiye)**

DOÇ. DR. DİLEK BÜYÜKKAYA BESEN • ARAŞ. GÖR. MERVE DERVİŞOĞLU

Giriş.....	599
------------	-----

Bölüm 42**Endokrin Hemşireliğinde Eğitim ve Danışmanlık**

HEM. SELDEN GÜL • PROF. DR. ELİF ÜNSAL AVDAL

Giriş.....	615
Addison Hastalığı.....	615
Hipopitüiterizm.....	616
Cushing Sendromu.....	617
Akromegali-Jigantizm.....	618
Hipotiroidizm.....	618
Hipertiroidizm.....	619
Osteoporoz.....	620
Diyabet.....	621

Bölüm 43**Endokrin Hemşireliği Dernekleri**

DOÇ. DR. İMATULLAH AKYAR

Uluslararası Dernekler.....	625
Ulusal Dernekler.....	625
İlgili Dernekler.....	625
Endokrin Hemşireleri Derneği.....	626
Uluslararası Endokrin Hemşireleri Federasyonu.....	627
Pediyatrik Endokrinoloji Hemşireleri Derneği.....	628
Avusturalya-Asya Endokrin Hemşireler Derneği.....	629
Avrupa Endokrinoloji Derneği Hemşirelik Grubu.....	630
Avrupa Pediyatrik Endokrinoloji Derneği Hemşirelik Çalışma Grubu.....	631
Diyabet Hemşireliği Derneği.....	632
Türkiye Endokrin ve Metabolizma Derneği.....	633
Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği.....	633
Türkiye Diyabet Vakfı.....	634
Türk Diyabet Cemiyeti.....	634
Amerikan Metabolizma Enstitüsü.....	635
Dünya Hipofiz Kuruluşları Birliği.....	635
Avrupa Nadir Endokrin Hastalıklar İletişim Ağı.....	635
Adrenalnet-Avrupa Adrenal Hastalıklar İletişim Ağı.....	636

